

Szellemi varázskörben Határ Győző a Babitsban

Ki gondolná, hogy ezek a Babits-gimnazisták még az idős mestert is könnyekre fakasztják? Persze nem kell ezen csodálkozni! Adva van egy magyar író, akit évtizedekre elzárt olvasóitól az emigráció, akit aztán meghívnak számára ismeretlen, külvárosi gimnáziumba irodalmi délutánra, és ott a diákok egy olyan verses-prózás-zenés összeállítással köszöntik, amely vagy hatvan évet ölel át szépen, ügyesen - hát hogyan hatódna könnyekig a 82 éves *Határ Győző* ezek után?

Persze hogy elérzékenyült!

Amíg összeszedte magát, addig az egykori asszonyi szépségét még mindig őrző feleség, *Piroska* asszony olvasta fel férje néhány versét: a *Honvágyat*, a *Hajlékot*; és a szellemi varázskör már magába is vonta a *Babits Irodalmi Kör* aznap délutáni összejövetelének minden résztvevőjét.

Aztán beszélni kezdett az őt alig ismerőknek, és a karakteres férfiarc mögé a gondolatok szépségéből, az események tragikus vagy groteszk mozzanataiból, a sors svédcsavarjaiból vetült plasztikus történelmi háttér és vált érzékelhető jelenné ezek előtt a gyerekek előtt.

A *filozófus* és *esztéta* szólalt meg belőle, amikor azzal a gondolattal indított, hogy az itt ülők pillanatokon belül átlépnek a XXI. századba, majdani felnőtt koruk igazi századába, és már csak mint az elmúlt századra, úgy gondolhatnak vissza a mai jelenre, a kortárs írókra, művészekre, ahogyan ő gondol most a XIX. századiakra. Bizony, az idő nagy rostáján sok alkotó és sok alkotás hullik majd ki, amikor elválik: kik azok a mai jelentékenyek, akikkel lehet majd még mit kezdeni a jövő században is. Miként a jó regénnyel, amit egyre mohóbb türelmetlenséggel olvasunk, ahogy fogynak benne az oldalak: *történjen már végre valami!* - aztán az utolsó lapot becsukva látni: mennyi minden is volt ebben a könyvben!

A komputerforradalom és annak vonzatai korábban mennyi ókori hordalékot cipelünk magunkkal, amik újra meg újra átértékelődnek!

Aztán a sors cibálta író és költő változatos életének mozaikjai villantak fel. *Horthy* börtöne, amit 400 oldalas szatírájával „érdemelt ki”, mivel nem nézte jó szemmel sem a kormányzó dinasztikus törekvéseit, sem a két világháború közötti Magyarország Kínához hasonlítható nyomorát. Mindehhez persze jött még némi műgyetemista röpcédulázás és embermentő hamisútlelél-gyártás „csínytevése” is.

Pár év múlva (a változatosság kedvéért) *Rákosi* börtöne járt ki a pártonkívüli osztályellenség értelmiséginek. A sors iróniája: életének egyik legjobban fizetett korszaka volt, amikor túlzottan is ellátták műfordítói feladatokkal, nehogy ideje maradjon akár csak az asztalfióknak is írni! *"Így kell elbánni ellenségeinkkel"* - vallotta akkor *Lukács György*.

Fordított is Határ Győző oroszról, olaszról, franciából és ki tudja még hány nyelvből, olyanokból, amiket néhány hónap alatt tanult meg, nemegyszer nők ágyában töltött órák hozadékaként.

Eljött 1956 és rádiós szereplései miatt egyre nyilvánvalóbbá vált számára, hogy a korábbi sikertelen disszidálási kísérletét most már sikeresen kell végrehajtania, ha nem akar ismét rácsok mögé kerülni. Fogtak *Piroskával* egy üveg pálinkát, aztán minden holmi nélkül, mint aki csak disznótorba készül valamely közeli rokonhoz, átszöktek a határon.

Micsoda elhatározás kell annak, aki csak a magyar közegben tud igazán élni, alkotni és hatni, elhagynia ezt az éltető közeget!

Negyvenkét évesen ment ki, hogy a Londoni Rádiónál dolgozva, wimbledoni otthonát tízezernyi könyvvel, magyar népművészeti tárgyakkal, kilátogató barátokkal és emlékekkel kikapartázva megteremtse a „kis Magyarországot”. És persze írt: regényeket, színdarabokat, verseket, filozófiát és ki is adta azokat. Hogy kinek? Az emigráció magyarjainak.

Azt, hogy ők, a külföldön élő magyar írók, költők legjobbjai (*Márai, Faludi, Cs. Szabó, Határ* stb.) a szocialista Magyarországon még lexikonszócikknek sem igen fognak megjelenni, nem hogy kortárs alkotónak - azt mindannyian tudták. De a kint a nagyvilágban és főként az Egyesült Államokban élő magyar közösségek magyar szóra éhes tagjai várták tőlük a műveket és ők írtak is nekik és a változásra érlelődő óhaza *majdani* olvasótáborának.

Határ Győző is publikált, és ha szerényen is, de az elkelt példányok megteremtették az alapot az újabb kiadáshoz, az újabb művekhez. Volt, hogy idegen nyelveken adták ki köteteit, fordításban. De ő, aki zsonglóre az anyanyelvnek, aki számos nyelven beszél vagy abból fordít, minden művét magyarul alkotta. „*Nem ismerem a gyermekdalokat.*” mondta kérdésemre, jelezve, hogy más a nyelvtudás a hétköznapi szintjén, és más egy íróembernek, akinek igazán csak az anyanyelve fölött van varázshatalma. És aki nem ismeri valamely nyelv dajkarímeit, mondókáit, akinek nem az anyatejjel ivódik sejtjeibe a mögöttes jelentések, stilisztikai árnyalatok, titkokat rejtő szófordulatok tudása, annak iszonyatos szépirodalmat alkotnia a teljesség igényével valamely fogadott nyelven. Márpedig írni kell, akár ösztönösen, akár tudatosan, és minden körülmények között, papírra jegyezve, diktafonba mondva a tudat mélyéről felmerülő gondolatokat, mert „*írni annyi, mint nem visszarettenni attól, ami nyugtalanít.*”

Az új Magyarország már díjakkal (az elsőként öneki odaítélt Magyar Köztársaság Csillagrendjével, Kossuth-díjjal és egyebekkel) és főként művei hazai kiadásával fogadta távolban is hűséges fiát aki megőrizte akcentusmentes beszéd- és íráskészségét, és akinek végre megadatott a találkozás a hazai olvasókkal.

A Magyar Kultúra Napját nagyon szépen ünnepelték a káposztásmegyeri Babits Mihály Gimnáziumban. Ezek a gyerekek, ha még nem is olvastak talán sokat ennek a nagyformátumú kortársuknak szerteágazó műveiből, ezekből a szemelvényekből, ebből a kétórás találkozásból már megkapták azt az életre szóló élményt, amelyből nagyon sok kellene mind az irodalomtanításban, mind a hazafias nevelésben.

Aztán majd, ha a fehér bajuszos, jellegzetes férfiarc visszanéz rájuk egy-egy kötet borítójáról, már az ismerősnek kijáró felismerő örömmel vehetik kézbe a régen született, vagy eztán világra jövő sorokat, gondolatokat további ismerkedésre, miközben elmondhatják: „*én még személyesen találkozhattam Határ Győzővel...*”

Muzsai András

Megjelent: Újpest 1996. IV. évf. 4. szám_Budapest IV. kerületi Önkormányzat lapja